

S. BAȘTOVOI – THE SEARCH FOR CULTURAL IDENTITY

Sebastian Drăgulănescu

3rd Degree Scientific Researcher, Alexandru Philippide Institute of Romanian Philology

Abstract: The prose writer and essayist Ștefan Baștovoi, alias Father Savatie, illustrates in his books (The Fool, The White Owl, Rabbits Don't Die, Run to the Crow Field, Orthodoxy for Postmodernists) a triple cultural identity: he is a Bessarabian, Romanian and European author. Between these three lines of identity, there is a glimpse of a specific aura that is both cursed and blessed. He is also a Christian apologist, up to a point, with questionable aspects, especially those related to the erroneous reception of the national poet M. Eminescu. Somewhat confined to the stereotypes of the Soviet space (megalomaniac, self-sufficient, suffocated), the Bessarabian writer has been trying to free himself since the 1990s from a shell that is too heavy, the nefarious legacy of the U.S.S.R. and from a kind of genetics of multiculturalism (of the mixed ethnicities of the former empire, each with its own cultural affiliation). Beyond the major transgenerational Bessarabian trauma, he tries to get as close as possible – and succeeds to the greatest extent – to assimilate the Romanian paradigm of postmodern creation.

Keywords: cultural identity, Bessarabian writer, historiographic metafiction, Christian apologist

În cele ce urmează, în acest material de evocare, vom încerca să arătăm că scriitorul Ștefan Baștovoi deține o triplă identitate culturală: este autor basarabean, român și european. Între aceste trei linii identitare se întrevide o aură blestemată și binecuvântată, deopotrivă. Mai este și apologet creștin, până la un punct, cu erorile de rigoare. Într-un interviu din 2013, **Scriitori basarabeni și realitatea culturală românească**, el făcea următoarea profeție: „Nu mai căutați scriitori basarabeni, cred că această temă trebuie închisă, istoria va arăta cine s-a născut pe sine în limba aceasta ce se zice română și cine va dăinui peste granițe și hotare pe care nici noi nu știm a le dibui astăzi” ([Scriitori basarabeni și realitatea culturală românească | Observator Cultural](#)). (**Scriitori basarabeni și realitatea culturală românească**: Vitalie Ciobanu, Vasile Gârneț, Savatie Baștovoi, Moni Stănilă, Mircea Ciobanu, Mihail Vakulovski, Ion Buzu, Emilian Galaicu-Păun, Dumitru Crudu, Alexandru Vakulovski, Liliana Corobca, Vasile Ernu, Diana Epure, în „Observator Cultural”, 25 octombrie 2013, numărul 696).

Cu alte cuvinte, nu este agreată emblema de scriitor basarabean, contând mai degrabă pe imaginea culturii ca meta-paradigmă care depășește geografia strâmtă și simplistă, și caută germenii identitari într-un fundament istoric de dinainte de formarea și, apoi, prăbușirea Uniunii Sovietice, dar și în câmpul valoric, estetic, literar și lingvistic comun cu România. „Obsesia discriminării ne duce pe unda complexelor clasice ale provincialului, netălmăduite definitiv. Credeam că nu mai există, în relația cu confracții de breaslă, inerții de percepție, care nasc stereotipuri, construiesc prejudecăți și desenează, consecutiv, chipul hidos al *unuia care nu ne iubește*. Noi nu sîntem *frați* (povestea „fratelui mai mare“ am trăit-o deja). Noi suntem *aceiași* (și ne merităm propriile reproșuri). Canavaua relațiilor, azi, este suficient de previzibilă: solidaritate, dar și concurență; specific local, dar și rigori comune ale meseriei. Nu ne simțim nedreptățiți pe criterii... „geopolitice“. Nedumeririle vin dintr-o (explicabilă) cunoaștere superficială a „fenomenului literar *basa* (sic !)” ([Scriitori basarabeni și realitatea culturală românească | Observator Cultural](#)).

Există, bineînțeles, prejudecăți în legătură cu scriitorii basarabeni”, mai adaugă Mircea Ciobanu, în același antrenant interviu. Încorsetat, așadar, în stereotipurile spațiului sovietic (megaloman, autosuficient, *balșoi*), scriitorul basarabean, în genere, încearcă să se elibereze din anii ‘90 încoace de o cochilie mult prea grea, a moștenirii nefaste a U.R.S.S.-ului și de un

soi de genetică a multiculturalității (a etniilor amestecate din fostul imperiu, fiecare cu moștenirea sa culturală). Este, așadar, o perspectivă încrucișată asupra faptului că provin dintr-o națiune mare, enormă chiar, care nu are cum să nu se uite cu condescendență la națiunile mici și la culturile minore, cum este considerată și aceea română, și totodată se simt într-un fel marginali, până la un punct, în România de astăzi și în cadrul culturii acesteia, deși, mai afirmă un alt intervievat, Alexandru Vakulovski, care deplânge lipsa canonului actual la români. („Nu există un canon în literatura română – nici în Basarabia, nici în România. Un canon pe bune”). În sfârșit, o viziune interesantă în sensul menționat, al grilei swiftiene de cultură (și, de ce nu, de lectură) o exprimă ideologul cultural Vasile Ernu: „Noi ca oameni avem multiple identități, nu doar una națională. Așa că nu prea pun mare preț pe genul ăsta de identitate *etnocentrică* de secol al XIX-lea. Ea reprezintă doar o parte din multiplele noastre identități. Da, încă funcționează o mulțime de clișee de ambele părți ale baricadei, dar eu răspund doar de ceea ce fac eu. În același timp, eu nici măcar nu mă consider scriitor basarabean. Nu prea îmi este clar ce înseamnă asta. Mă consider scriitor de limbă română și dispun de un arsenal de identități mult mai mare decât cel convențional de *basarabean*. Ce fac cu experiența mea sovietică ce a lăsat urme profunde? Ce fac cu identitatea mea socială, religioasă, politică etc.? Elementul „*basa*“ este, cu siguranță, unul important în construcția personalității mele și încerc să-l folosesc. Dar el nu este singurul. Acest element, însă, nu trebuie să fie o piedică, ci un mare avantaj: totuși, noi am trăit sub un mare imperiu care ne-a formatat într-un fel diferit de cei din România, iar acest lucru nu trebuie să jeneze. Experiența diferită, suferința imensă trebuie reutilizate în avantajul nostru. A ne plânge mioritic nu ajută pe nimeni. Să nu uităm că noi sîntem ultimii copii ai Imperiului și acest lucru trebuie asumat și folosit” ([Scriitori basarabeni și realitatea culturală românească | Observator Cultural](#)). Un alt coleg de generație, Vasile Gârneț, mai consideră că, cităm, este important cum își administrezi orice scriitor de dincolo de Prut „*basarabenitatea*“ în România.

Dacă identitatea seamănă, așadar, cu o moșie, cu o întindere de pământ sau cu un ogor care poate fi lucrat, rămâne de văzut, și aceasta înseamnă că într-o manieră insolită, și exclusiv în cadrul identității scriitoricești specifice, se poate ameliora, doar la modul fictiv, și poate absurd, ceea ce Gabriel Liiceanu numește fondul intim-străin, adică determinările sale principale, cele modificabile – locul (patria), limba, religia, numele, clasa (casta), libertatea și limitele imuabile (zestrea somatică, cea mentală, sex, ascendența-părinții, rasa, națiunea, epoca), dar acest lucru se poate întâmpla exclusiv în cadrul universului literar al oricărui scriitor basarabean (ne referim mai ales la proză). Revenind la Ștefan Baștovoi, „Unul dintre cele mai importante elemente este faptul că poetul aparține de două spații geografice/ țări (ba chiar de trei!), că a trăit sub două regimuri politice aparent diferite, a cunoscut două tipuri de cultură și s-a exprimat în două limbi, cel puțin în tinerețe. Într-adevăr, timpul, cum am amintit, situația (*katastasi*) diacronică i-a jucat o festă, astfel încât acesta, odată cu declanșarea fenomenului istoric numit „căderea Cortinei de Fier”, s-a găsit în situația că nu mai aparține de „Mama Rusia”, ci și-a da seama că patria-mamă era de fapt România, o măicuță mai blândă, dar cu mult mai neînsemnată. S-a aflat, într-un fel, în situația complexă și derutantă a unui copil adoptat (evităm cuvântul „răpit”), care își regăsește, după ani buni, mama naturală. Jocul matrioșcelor a continuat și a (re)descoperit, cu surprindere, că mai există și o a treia țărișoară, Basarabia, care deținea rolul cel mai ingrat și imprecis – și de mamă, și de soră (adevărată sau vitregă) a uneia din celelalte două – România și U.R.S.S., în fapt o regiune orfană până în ziua de azi” (Voicu, 2012-2013, pagina 241).

În acest sens, de cele mai multe ori, scrierile lui S. Baștovoi par să aparțină nu unui apatrid, nu unui expatriat, de bunăvoie și nesilit de nimeni, ci mai degrabă unui *extraneu granițelor politice*, cum consideră, pe bună dreptate, poetul și scriitorul Emilian-Galaicu Păun. Dacă ceilalți colegi de generație basarabeană (1990-2020) se prezintă, în materie de creație literară, ca fiind mai terestre, cei doi amintiți în urmă sunt mai idealști, cochetează cu întrebările

filosofice, adresează interogații subtile lumii și trăiesc, mai cu seamă, în lumile ficționale ale scriiturii de bună calitate. Dacă ar fi să împărțim totalitatea producțiilor sale, am putea identifica trei categorii de creație: poematica (stranie, întrovertită, ca un strigăt de ajutor, la modul metaforic; romanele – nostalgice, percutante, atipice (*Iepurii nu mor*, *Nebunul* și *Fuga spre câmpul de ciori*) și eseurile de factură apologetic-creștină cu tentă ideologizantă: *Ortodoxia pentru postmoderniști*, *Între Freud și Hristos*, *A iubi înseamnă a ierta*.

Deși romanul *Iepurii nu mor este* foarte cunoscut și relativ analizat, încă mai sunt fațete nebanuite ale interpretării acestuia. În sens larg, iepurii simbolizează copiii care au trăit timorați într-o gubernie comunistă, apăsată de interdicții, de un mutism selectiv, salvator în cele din urmă, al cetățenilor ei. Este un simbol diacronic și sincron, totodată, aproape metafizic: iepurele domestic poate fi ținut în țarcuri (adică omul din gulagul sovietic), dar atunci când scapă, într-o formă sau alta (iepurele sălbatic), devine liber și trece... dincolo, în altă țară, sau în metaficțiunea istoriografică reprezentată de acest roman. „Dincolo de aluviunile istoriei și ale timpului, dincolo de influențele nefaste ideologice, educaționale și de altă natură, în viața de toate zilele rămâne o structură originală care răzbate oricum la suprafață, în ciuda tuturor suprapunerilor artificiale, străine, neorganice. Aceasta se vede și în romanul lui Ștefan Baștovoi. Cadrul de viață sovietic nu poate să întunece complet un sentiment nativ românesc al naturii, de exemplu” (Mititelu, 2020, pagina 422).

De altfel, împlânzirea ori sălbăticirea sunt relative, sunt cu dublu sens. Protagonistul poate să fie liber cu spiritul într-o țară îngrădită ca orânduire politică sau poate să fie constrâns de propriile opreliști, chiar dacă este liber la propriu și are mobilitatea de a umbla fără pașaport prin toată Europa, așa cum se întâmplă în zilele noastre cu migrații din zona proximală. „Este interesant de observat că experiențele respective nu sunt asumate în totalitate, ci sunt atribuite lui Sașa Vakulovski, cel mai bun prieten în fapt al lui Baștovoi, așadar printr-un împrumut de identitate sau, mai bine, printr-o identitate camuflată. Are loc, din această perspectivă, o acțiune terapeutică de amploare, printr-o operațiune de anamneză, prin intermediul căreia acești *copii ai comunismului* rememorează părțile bune și rele ale patriei în care au crescut.” (Drăgulănescu, 2015, pagina 249). Critica subtilă a sistemului totalitar, prin intermediul unui lirism al absurdului, dar și confruntarea cu propria conștiință pe parcursul întregului volum rămân trăsăturile neo-existențialiste dominante ale acestei mici capodopere postmoderne.

Trebuie neapărat să subliniem că scriitorul basarabean este un scriitor mai ales incomod, căruia îi place să provoace *skandalon*, în sens etimologic, atât prin scrierile sale, cât mai ales prin declarațiile sale. Această profesiune de credință se regăsește și în micro-romanul *Nebunul*, care tinde să reconstituie o hagiografie, aceea a Sfântului Simeon din Edessa, cel nebun întru Hristos, dar nu este o operă aghiografică, ci un roman scris cu toate uneltele necesare unei proze artistice, inspirat din realitățile consemnate în viața acestui sfânt, după cum declară autorul în prefață, acțiunea petrecându-se în Siria secolului al VI-lea pe vremea împăratului roman Justinian. Să nu uităm că Șt. Baștovoi însuși a suferit o radicală schimbare de identitate, în termeni creștini, o revelație, atunci când a decis în 1999 să îmbrace pentru totdeauna haina monahală, să devină așadar călugăr. Inclusiv în imaginarul acestui roman, există un vocabular care trimite, pe de o parte, la epocile imperialiste, în sensul larg al termenului, dar și cu ecouri din scrierile ortodoxe patristice, pe de altă parte: „Împăratul este mintea, iar supușii sunt simțurile omului. Fericit este omul a cărui minte stăpânește peste simțurile sale și le face să lucreze numai ceea ce este bine și folositor. Cu adevărat un astfel de om este mai fericit decât un împărat care domnește peste lumea întregă, dar peste simțurile sale nu este stăpân.” (Baștovoi, 2006, pagina 46). Personajul românesc este un amestec de nebunie și cumpătate, de gravitate și zeflema aruncată lumii în față, de comportament haotic și de cumișenie în fața lui Dumnezeu. Pornind poate inconștient de la *Nebunul* lui Dostoievski, în care este vorba de dedublare, în romanul lui Baștovoi aparenta dedublare, o dedublare programatică urmărește replierea asupra interiorității sinelui, în cheie creștină.

Altădată, se insinuează o anumită obsesie, a statutului de copil orfan, care provine, în oarecare măsură, din neasimilarea până la capăt a datelor biografice: tatăl lui Șt. Baștovoi era profesor de filosofie și propagandist al sistemului, având așadar o dublă receptare: pozitivă pe vremea sovietelor, absolut negativă după căderea comunismului. Este de la sine înțeles că fiul nu poate decât să își renege tatăl, păstrând totuși iubirea pentru părinte. Acest lucru interferează cu intențiile narative din alt roman, *Bușnița albă*, în care personajele principale sunt doi copii, Serioja și Karlic, de fapt două ipostaze ale aceluiași alter-ego. În eticheta identitară a scriitorului, se mai strecoară și plăcerea de a șoca, dar și *le plaisir du texte* în sine. Imaginea orfelinatului din acest roman reprezintă un echivalent al sistemului sovietic, la scară ficțională: „Când intri în orfelinatul din „L” auzi mai întâi un zgomot asemănător cu cel pe care îl fac găștele și găinile atunci când le strigi la mâncare. Coridoarele de beton cu brâie verzi, par să se clatine de la zgomotul pașilor celor ce aleargă spre tine. Aici înțelegi că vorbirea a fost dăruită oamenilor doar pentru a comunica lucruri înalte; atunci când oamenii le e foame, frig sau frică, ei nu se exprimă prin cuvinte. Gâtlejurile lor scot sunete asemănătoare cu cele ale jivinelor: unele de casă, altele sălbătice, marine sau poate chiar de sub pământ. Dacă animalele ar încerca să ne vorbească probabil ele ar scoate sunete asemănătoare cu cele ale copiilor adolescenți de la orfelinatul din „L”. Alergând din toate părțile, copiii au umplut coridorul, înconjurându-mă. Prima senzație a fost că vor sări pe mine și mă vor linge, așa cum fac câinii când văd stăpânul, după o lungă perioadă de despărțire. În fața acestui spectacol, oamenii normali se simt atât de neputincioși, încât foarte puțini dintre ei găsesc apoi puteri pentru a intra a doua oară într-un orfelinat. **De obicei ei nu se mai întorc** (s.n.). Oamenii normali preferă să uite că orfelinatul există. De aceea, în orfelinate lucrează mulți oameni anormali. Ei vând ajutoarele umanitare primite de la organizațiile internaționale și fură mâncarea și medicamentele copiilor. Tot ei violează fetele bolnave sau le corup, amăgindu-le cu bomboane, ciorapi, încălțăminte, aparate de radio chinezești sau alte mărunțișuri. Băieții mai răsașiți pot câștiga toate aceste bunuri muncind prin gospodării” (Baștovoi, 2019, paginile 5-6).

Începutul acestei proze este esențial în înțelegerea dominantelor identitare ale scriitorului: părăsirea asumată, spațiul concentraționar, auto-exilul, starea continuă de abandon, evadarea dintr-o regiune clausturantă, agresivitatea resimțită, reziliența încercată, nădejdea într-o lume mai bună, majoritatea acestora regăsindu-se și în celelalte proze ale autorului. Totodată, dubla personalizare, în Serioja cel cu dificultăți de înțelegere, dar teafăr la corp, care este prieten cu Karlic cel strălucitor la minte, dar având un handicap fizic, sugerează iarăși dubla situație: dizabilitatea eliberării pe deplin dintr-o stare nevoită, impusă, acceptată până la un punct, în paralel cu abilitatea de a se sustrage acestei limitări prin puterea minții, a ideilor, a imaginației. Într-o ordine relativ extinsă de idei, apare o altă dimensiune a identității spirituale baștovoiene (sic !) – degradarea, ca formă paradoxală de sustragere dintr-o realitate imundă. De altminteri, titlul original al romanului era *Învățăturile unei prostituate bătrâne către fiul său handicapat*. Degradarea, decăderea voluntară sau indusă se regăsește ca tematică și în proza *Nebunul*, acolo unde sfântul se micșorează pe sine ca persoană umană, în ochii oamenilor, ca să crească în privirea nevăzută a lui Dumnezeu, care vede și cunoaște totul.

În altă ordine de idei, trebuie să relevăm o anumită aversiune paradoxală a scriitorului Baștovoi, aflat în cealaltă ipostază identitară, părintele Savatie, față de poetul național Mihai Eminescu, situație deconstructivă regăsită în volumul de eseuri *Ortodoxia pentru postmoderniști*. „Sentimentul deșertăciunii și al negării budiste este tipic pentru Eminescu” (Baștovoi, 2007, pagina 107). Încercând să nege negarea postmodernismului, autorul riscă și plasează întreg curentul romantismului într-un neant valoric, ceea ce este o teză eronată. În aceeași ordine de idei, consideră că majoritatea romanticilor au fost păgâni, în esență, dar nu și atei până la capăt. „În boala cea grea a sufletelor lor, romanticii au refuzat să creadă” (Baștovoi, 2007, pagina 112). În acest context, face greșeala de a reduce gândirea și chiar credința eminesciană la arhi-cunoscuta strofă: „Eu nu cred nici în Iehova/ Nici în Buddha-Sakya-Muni./

Nici în viață, nici în moarte,/ Nici în stingere ca unii.” (*Eu nu cred nici în Iehova*). Afirmările aproape categorice ale preotului S. Baștovoi, precum următoarea: „Patologicul capătă la romantici un loc aparte în ierarhia spirituală. Prea des patologicul însoțește sau chiar se identifică cu geniul. Multe dintre stările lor, romanticii și le provocau singuri. De cele mai multe ori, ele erau artificiale” (Baștovoi, 2007, pagina 114) ilustrează cu asupra de măsură o anumită ecartare de tip cultural care are loc între dogmatica ortodoxă înțeleasă superficial întrucâtva și teritoriul imaginarului literar.

„Romanticii nu puteau fi creștini, prin definiție. Totuși ei nu erau ateii. Deci, ei presupuneau și intuiau o lume și o realitate în afara acestei lumi și realități. Adevărat este că romanticii își închipuiau mai multe, prea multe, lumi și realități. La ei nu este nevoie, ca în cazul ateilor, să li se demonstreze existența unui Dumnezeu. Cum dar a fost cu puțință ca cei de la care ne-a rămas cuvântul *geniu* să nu vadă absurdul situației lor ? Se poate spune că și creștinismul, ca și orice religie, este o chestiune subiectivă și se primește prin credință. Însă cum se poate să crezi în orice, numai nu în Hristos, este de neînțeles” (Baștovoi, 2007, pagina 121) SAU „Naivitatea meditațiilor romanticilor despre moarte și rostul vieții se datorează și acestei dezlănțuirii a imaginației care inundă și înăbușă rațiunea. *Romanticii fug de luciditate*” (Baștovoi, 2007, pagina 101). Asemenea afirmații categorice pornesc, în primul rând, de la niște premise greșite și de la necunoașterea literaturii romantice, în ansamblul ei, precum și de la faptul că (pseudo-) apologetul creștin nu deține un instrumentar de gândire critică adecvată și, mai ales, echilibrată.

Cu altă ocazie, notează la modul superficial, dintr-o falsă perspectivă creștină: „Romanticii sunt atât de legați de cele pământești încât ar vrea să le ducă cu ei în moarte. Acea liniște veșnică, fie și greșită, pe care o descriu și și-o doresc ei nu și-o pot imagina decât prin intermediul celor pământești și trecătoare. Veșnicia romantică conține toate defectele timpului, ea este plină de elemente corozive, trecătoare. De aceea ea nici nu este veșnicie.” (Baștovoi, 2007, pagina 104). Este evident că lectura din Eminescu este foarte restrânsă, deoarece în vasta creație eminesciană apare și vremea, și vechimea și veșnicia într-un imaginar extrem de bogat și de elocvent, cum ar fi, de pildă, în *Memento mori - Panorama deșertăciunilor*, dar și în multe alte exemple. Trecând cu vederea influențele semnificative din *Ecclesiast*, precum și din Sfinții Părinți pe filiera unora dintre cronicari (Miron Costin și Nicolae Costin), în mare parte demonstrate și de exegeta italiană Rosa del Conte în volumul *Eminescu sau despre Absolut*, teza anti-creștinismului eminescian este nesustenabilă până la capăt...

În continuare, autorul persistă în demonizarea scriitorilor romantici: „Romanticii se fereau de luciditate ca de un obstacol în calea imaginației și-a poeziei. Ei vedeau rațiunea ca pe niște cătușe care strâng libertatea visului creator. Noaptea este pentru ei un spațiu benefic și cei mai mulți dintre ei pot fi denumiți fără ezitare nocturni. Noaptea lăudată de romantici poate fi atât cea concretă, cu peisajele ei mirifice, cât și noaptea inconștientului” (Baștovoi, 2007, pagina 120), neobservând că, de fapt, un surplus de luciditate îi determină pe romantici să caute universuri compensatorii, și că nu doar luna, ci uneori chiar soarele devine sursă de inspirație creatoare, inclusiv la Eminescu. Urmează apoi câteva fragmente, paragrafe și pagini care înfierează așa-zisa lipsă de sensibilitate religioasă, creștină, din partea poetului național. „Căzând într-o gravă erezie, Eminescu, crezându-se mai milostiv decât Dumnezeu, ar vrea să-l mântuiască pe demon. Nu mai intru în amănuntele, pe care este cu neputință a le scrie, cele ce se înțeleg la sfârșitul *odiosului poem* (s. n.). Cert este că Eminescu nu a avut niciodată nici cea mai mică înțelegere pentru creștinism și idealurile creștine” (Baștovoi, 2007, pagina 126). În ultimele rânduri, S. Baștovoi nu doar că simplifică lucrurile la modul extrem și chiar periculos, ci alunecă pe panta unui tezism care alterează receptarea unei întregi generații de tineri de acum încolo...

„Romanticii au inversat lucrurile și, orbiți de propriile patimi, au atribuit întunericului calități izbăvitoare, iar lumina, care îi certa pentru nepriceperea și orbirea lor, cu îngâmfare au

socotit-o vrăjmașă scopurilor lor” (Baștovoi, 2007, pagina 132). Profesând o critică a culturii din perspectivă dogmatică, și folosind un limbaj de coloratură neo-biblică, antropologul basarabean amestecă judecățile de valoare ideologice, literare și religioase, căzând într-un eclecticism seducător, dar foarte alunecos. El omite cu bună-știință cunoașterea apofatică din doctrina ortodoxă, care permite înțelegerea lui Dumnezeu mai degrabă prin negarea însușirilor cunoscute, prin conceperea lui ca abis al necunoașterii umane, și prin cuprinderea acestuia ca nadir al orizontului comprehensiunii omului simplu. Cu alte cuvinte, este vorba „Întunericul divin supraluminos”, cum îl numește (Sfântul) Pseudo-Dionisie Areopagitul.

„Smerita noastră intenție este doar de a reuși să aducem la părerea că boala sufletească a romanticilor este evidentă. În cazul multora ea a răbufnit, răpindu-i cu desăvârșire lumii acesteia încă din timpul aflării lor în trup. Tristă priveliște ! Și poate nu atât a o depista pur și simplu, cât pentru a dezvălui cât de rușinoasă și jalnică este această boală, deloc demnă de admirație și superioară, așa cum o prezintă cei mai mulți încă și astăzi” (Baștovoi, 2007, pagina 114). Sub masca unui catehism care ignoră faptul că arta este amorală, autorul pare să fie cuprins de un sentiment anti-românesc și de un fel de propagandă anti-occidentală, inclusiv prin nostalgia difuză din proză. Este, până la un punct, o ofensă adusă tuturor celor ce cred în valorile naționale pentru care Eminescu rămâne, totuși, una dintre ‘stelele cardinale’, cea mai înaltă expresie a spiritului românesc.

Certarea ortodoxistă a romantismului și a geniului romantic eminescian, în particular, nu este altceva decât o mișcare de frondă a poetului revoltat Șt. Baștovoi. De asemenea, trebuie luată în calcul componenta deceptivă a experienței foarte tânărului basarabean pentru care experiența românească, a găunoasei democrații din ultimul deceniu al secolului trecut, trebuie să fi rănit adânc iluziile și visul libertarian al tânărului literat, acest prim deceniu al perioadei post-decembriste românești fiind marcat de uriașe deziluzii ale unei tranziții fără sfârșit. În acest context, mai larg, trebuie judecată poziționarea din acest macro-eseu care, asemenea oricărui manifest revoluționar, ce încearcă a doborî idolii de până atunci, într-un gest de superbie și de sfidare (luciferică) a valorilor îndelung venerate de cultura academică, însăși această situație nefiind altceva decât o revoltă romantică.

Riscul pe care îl include acest paradox provine din esența fenomenului „diabolizat”: spiritualitatea eminesciană nu este una dintre valorile osificate ale academismului, ale tradiției ‘scolastice’, ci reprezintă un fenomen cultural viu, care a influențat întreaga literatură și cultură românească până în zilele noastre, aceasta din ultimii cincizeci de ani mergând pe urma pașilor lui Eminescu, chiar fără a o ști, sau știind-o chiar și mărturisind-o, așa cum se întâmplă, de exemplu, în creația poetului Nichita Stănescu, în proza lui Mircea Eliade, sau la începuturile postmoderne din *Visul* lui Mircea Cărtărescu din anii '80, pentru a numi doar câțiva autori români importanți. Influențele eminesciene sunt nenumărate, poetul reușind să atingă fibra sensibilității creatorilor actuali, într-un mod adesea insidios, ca un fond cultural și spiritual din care toți ne-am desprins, Eminescu fiind și creatorul limbii scriitorilor de astăzi.

Într-un alt interviu luat, de această dată, lui Andrei Kuraev, eseistul basarabean își regăsește o matrice culturală comună cu acesta: „De aceea, mai aproape de mine a fost întotdeauna ceea ce ce bolșevismul a luptat, anume tradițiile culturii europene, cultura clasică rusă în același timp. Iar după aceea, trecând niște ani, eu am înțeles că ceea ce îmi este scump mie în cultura europeană, se trage totuși din Evanghelie. Și de aceea, chiar din acea perioadă când încă mai trăiam ca un vițeluş, când capul nu lucra deloc, ei, în acea perioadă, eu încă nu aveam niciun gust estetic deosebit, iar când mai târziu el a apărut, știți, totuși prima mea dragoste, prima experiență a înțelegerii, a compasiunii la care am ajuns, a fost legată de literatura clasică rusă” (Scribd). Între tânărul Ștefan, poet rebel, amator de chitară, absolvent de Arte-frumoase, pasionat de Freud, inițial simpatizant al ateismului științific, pacient pasager la spitalul ieșean universitar de psihiatrie ȘI diaconul Savatie, vajnic apărător al lui Hristos, se produce o criză identitară foarte intensă, nu numai religioasă, ci și culturală, se declanșează

deci convertirea la ortodoxie, un *crisis* de natură existențială care nu poate fi trecut cu vederea, după cum am menționat.

În definitiv, mărirea și decăderea omului în calitate de coordonate ale identității scriitorului Baștovoi, care este contaminat de faptul că a fost martor, direct și indirect, prin antecesorii săi, la creșterea și descreșterea imperiului sovietic, rămân fundamentale pentru înțelegerea statutului său de a-patrid, în sens larg al cuvântului, și de cetățean al republicii literelor, în sens restrâns, adică având calitatea unui scriitor de excepție. „***Să treci prin viață ca și cum n-ai fi, iar la moarte să lași un gol imens. Asta-i arta !***”, mai adaugă în alt context autorul respectiv.

BIBLIOGRAPHY :

1. Șt. Baștovoi, *Bușnița albă*, Editura Cathisma, București, 2019
2. Șt. Baștovoi, *Fuga spre câmpul de ciori*, Editura Cathisma, București, 2012
3. Șt. Baștovoi, *Iepurii nu mor*, Editura Cathisma, București, 2012
4. Șt. Baștovoi, *Nebunul*, Editura Cathisma, București, 2006
5. Șt. Baștovoi, *Ortodoxia pentru postmoderniști*, Editura Cathisma, București, 2007
6. Sebastian Drăgulănescu, *Nostalgie și identitate la Ștefan Baștovoi și Vasile Ernu*, „Intertext”, 2015, nr. 3-4
7. Oxana Mititelu, *Reflexele literare ale copilăriei în comunism în romanul Iepurii nu mor de Ștefan Baștovoi*, „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației, volumul VII, partea a doua, Cahul: Universitatea de Stat din Comrat, 2020
8. Amalia Voicu, *Identitate profană și alteritate religioasă în scrierile lui Ștefan Baștovoi*, în volumul simpozionului internațional „Tradiție/ inovație – identitate/ alteritate: paradigme în evoluția limbii și culturii române”, 2012-2013
9. [Scriitori basarabeni și realitatea culturală românească | Observator Cultural](#)
10. [Eseu - La steaua lui Eminescu... de florin caragiu](#)
11. [ieromonah-savatie-bastovoi-cuvinte-de-folos.pdf](#)